

مقدمه

ای خدای پاک و بی‌انباز و یار دست گیر و جرم ما را در گذار
گر خطا گفتیم اصلاحش تو کن مصلحی تو ای تو سلطان سخن
(مثنوی ۶۹۲/۲ و ۶۹۵)

خدای بزرگ را سپاس می‌گوییم که دیگر بار توفیق رفیق راه کرد تا بعد از وقفه‌ای ناخواسته جلد دوم از مجموعه کتابهای *تاریخ ادبیات ایران* پایان پذیرد. تألیف تاریخ ادبی کاری بس سخت و دشوار است بدان جهت که قلمرو آن بسیار گسترده و عوامل و عناصر مؤثر در آن متعدد و متنوع است. در تدوین کتاب *تاریخ ادبیات* باید برای تحقق اهداف تعیین شده میان این عوامل و عناصر، ارتباطی جامع و منسجم به وجود آورد. برای انجام این کار ضروری است شاخصها و اصولی تعیین شود تا بر اساس آنها میزان توجه به هر یک از این عوامل و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر و نقش هر یک از این عوامل به تنهایی و در پیوند با یکدیگر در تحقق اهداف مورد نظر معلوم شود. بر پایه این مبانی باید به پرسشهای بسیاری در این قلمرو تحقیقی پاسخ گفت. وقتی کتاب *تاریخ ادبیات* برای دوره‌های درسی در سطح کارشناسی تألیف می‌شود موانعی چون مجال محدود دانشجویان در یک مقطع تحصیلی و متناسب نبودن دوره تحصیلی آنها با گستردگی موضوع تاریخ ادبیات و تعدد و تنوع عناصر ذی‌ربط در این قلمرو تحقیقی تنگناهای دیگری پدید می‌آورد که تألیف تاریخ ادبی را دشوار می‌سازد.

در تألیف این کتاب مانند جلد نخست هدف آن است که دانشجویان کارشناسی زبان و ادبیات فارسی با بخش دیگری از تاریخ ادبیات ایران آشنا شوند. بدین جهت، در طرحی هدفمند در این کتاب دوره‌های ادبی، نویسندگان و شاعران

تأثیرگذار هر دوره و آثار آنان در بستر تاریخی معرفی و پیوند آنها با مسائل سیاسی، اجتماعی، علمی و فرهنگی، تبیین و زبان و سبک آنان تحلیل و نمونه شعر و نثر هریک برای آشنایی دانشجویان آورده شده است.

این کتاب دوره زمانی طولانی از سال ۴۳۲ ه. که مقارن با آغاز دوران سلجوقی است تا پایان دوره تیموریان را در بر می گیرد. مباحث کتاب در سه فصل جای گرفته که هریک از این فصول خود شامل سه بخش: مقدمه، نثر و شعر است. برای آنکه امکان دسترسی به منابع برای مطالعه بیشتر دانشجویان فراهم شود پی نوشتها در پایان هر فصل در بخشی مجزا آورده شده است. شماری عکس و نقشه و نمودار نیز بر مطالب کتاب افزوده شد تا دانشجویان با سهولت بیشتر ادوار تاریخی و ادبی را بازشناسند. بی تردید نقد و راهنمایی صاحب نظران و محققان فاضل، ما را در تکمیل این کار و ادامه راه یاری و مصمم تر می کند.

در تألیف کتاب همواره از راهنمایی و ترغیب استاد فرزانه حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر احمدی رئیس محترم سازمان «سمت» برخوردار بوده ایم و به سامان رسیدن این کتاب و تألیفات دیگر در پرتو برنامه ریزی و کوششهای عالمانه ایشان و دیگر مسئولان و همکاران در آن سازمان ممکن می شود. از آن بزرگواران سپاسگزاریم.

برای تایپ و صفحه آرایی این کتاب سرکار خانم خدیجه دهقانی و اعظم طغیانی سعی وافر داشتند. از آنها و همچنین دانشجویان ارجمندی که در تهیه فهرست منابع و نمونه خوانی متن زحمات فراوانی متحمل شدند به ویژه سرکار خانم معصومه محمدی و معصومه طاهری تشکر می کنیم. از کوششهای ارزشمند سرکار خانم مژگان امیری پریان برای بازخوانی و ویرایش فنی متن نیز سپاسگزارم.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته

مؤلفان

اسفندماه ۱۳۸۸